

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrsko kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštne proste. frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 30.

V Ljubljani, dne 27. julija 1906.

Leto IX.

NASLOVA: Za dopise, rokopise za list: Uredništvo «Rdečega Prapora», Ljubljana. — Za denarne pošiljave, naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravništvo «Rdečega Prapora», Ljubljana, Frančiškanske ulice številka 8/1.

Sodrugih delavci! Someščani!

Ze drugi shod, sklican v „Mestni dom“ z namenom, da razvijeta in obrazilozita gg. dr. Tavčar in dr. Triller nazore in namene narodno-napredne stranke glede državnozbornske volilne reforme, je bil predčasno končan. Kakor zastopa socialna demokracija odločno svoje mnenje, obsoja brutalno maniro, ki hoče nasprotniku kratkotalo preprediti izražanje svojih nazorov. Socialna demokracija hoče jasnosti, kateri je pogoj, da se sliši vsako mnenje. Zaradi tega bo **v nedeljo, dne 29. julija t. l. točno ob 10. uri** dopoldne zopet

Ljudski shod

na vrtu Hafnerjeve pivarne (Sv. Petra cesta 47) z dnevnim redom:

Volilna reforma in Slovenci.

Povabljen je vsakdo na ta shod; socialni demokratje **garantirajo** na njem

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.

Dalje.

Na radost župnika Hercoga je vendar bolj in bolj venel plevel strankarskega sovraštva, ki ga je bil posejal župnik Šušter ter ga je bil gnojil s svojim lastnim sovraštvom; seme ljubezni in potrpljenja, svobode, prepričanja in tolerance pa je polagoma vse lepše uspevalo. Ni se več zdelo, da se ne bi moglo premostiti prepada med klerikalci in liberalci; gospod župnik sam je položil brv čezenj in sam je stal na brvi pa je ponujal roke na obe strani. Saj so bili vsi njegovi župljani. In kmalu je bil prepad izpolnjen do roba;

prosto besedo zastopnikom vseh političnih nazorov; prva beseda je rezervirana gg. dr. Tavčarju in dr. Trillerju, potem pridejo na vrsto eventualni drugi nasprotniki socialne demokracije in potem šele naše mnenje. Socialni demokratje od prvega do zadnjega bodo skrbeli zato, da vsakdo lahko nemoten izrazi svoje mnenje, ker se le tako doseže razbistrenje pojmov. Socialni demokratje hočejo zavedne politike in shodu je namen, da ji izgadi pot. Zato je vabljen na shod vsakdo, komur je ležeče na tem, da zmaga tudi v Ljubljani stvarnost, omika in olikanost v itak dovolj zastrupljenem javnem življenju.

Jzvrševalni odbor jugoslovanske soc. demokratične stranke.

Odločitev.

Rubikon je torej prekoračen. Odsek za volilno reformo je končal najtežavnejši del svoje naloge, razdelitev mandatov po deželah in po narodnostih in s tem se lahko pravi, da je volilna reforma, kolikor premore človeška pamet sodbe, zagotovljena. Kar je še ostalo dela, je igračka v primeri z velikansko kravjo kupčijo za mandate, katere sklep, mora potlačiti tudi pogum sovražnikov reforme, s

časoma je vrgel vsakdo tisti kamen vanj, ki ga je prej metal za nasprotnikom. Kmalu tudi župnikove brvi ni bilo več treba, kajti na ravnih tleh nad nekdanjim prepodom je zelenel lepi vrt miru.

Samo mlinar je držal svoje kamenje v roki; cele vreče je napolnil z njim, da bi ga mogel metati ob priložnosti za župnikom. V svojih pismih kanoniku Šušterju se ni mogel dosti bridko natožiti nad župnikom, ki naredi še celo župnijo liberalno.

Da se ne izgubi Gospojne klerikalni stranki, so sklicali tja velik shod katoliškega društva. Iz škofijskega mesta so prišli celo neki baron, duhovnik in uraden sluga na stroške društvene blagajne kot govorniki v Gospojno. Župniku se je seveda storilo žal, da naj bi se zopet zatrlo mladi, zdravi mir, ki je bil komaj okreval. A kaj naj bi bil storil? Politično društvo

tem pa tudi oslabiti njih dosedanjo energijo. Optimizem bi segal predaleč, ako bi kdo pričakoval, da poslej ne bode delal nihče več zaprek; izid kupčije zupšča dosti nezadovoljnosti v srcih interesiranih strank, čas je razmeroma kratak, nepričakovani slučajji niso bili nikoli izključeni in tako živi še zadnje upanje sovražnikov. Toda klavrno je to upanje že zaradi tega, ker pada število sovražnikov od dne do dne; vsaj število tistih, ki bi imeli še dosti poguma za izražanje svojega sovraštva. Tisti, ki so metali reformi najbolj grčasta polena pred noge, se vendar niso upali reči, da hočejo ugonobiti reformo, temveč so slovesno proglašali, da so njeni navdušeni pristaši. Mnogo je bilo neodkritosrčnosti v takih izjavah in zatrdavanjih, ali realno odločuje to, da se večina poslancev ne upa več prevzeti odgovornosti za strmo glavljenje reforme.

Zato se lahko računa, da bodeta odsek in zbornica po počitnicah kmalu in gladko izvršila delo, ki je še preostalo. Kajti da bi se mogel izza končane razdelitve mandatov uneti boj še zaradi kakšne temeljne točke volilnega zakona, je popolnoma izključeno. Ko so stranke mešetarile in intrigirale zaradi mandatov, so natančno vedele, da bi bilo vse to delo zaman, ako ne bi sprejele enakosti, izravnosti in tajnosti volitev. Danes je filozofiranje o pluralnem sistemu, ki se pojavlja tupatam po časopisih, tako smešno in nečasno, da se more poroditi sploh samo v čisto nepolitičnih glavah. Volilna reforma je enota; razdelitev mandatov je v njej važen del, a vendar le en del in kdor bi hotel izza nove razdelitve volilnih okrajev poizkušati še ohranitev kakšnega principielnega dela sta-

je bilo škofu milo kakor oko v glavi; to je dejal večkrat sam. Govornike je poslal sam škof, torej je župnik moral iti na shod. Namenil pa je, da ne bode na noben način ne „za“, še manj pa seveda „proti“.

V tem mu je pravočasno stara ženica odprla zaželjeni izhod. V nedeljo, ko se je imel vršiti zaželjeni shod, je prišla po službi božji stara črevljarica iz Litve k duhovnemu gospodu, prosit ga, naj pride obhajati njenega moža, ki ji že dolgo ni več všeč. To je bilo župniku ravno prav, ker se mu ni bilo treba udeležiti shoda. Naročil je še kaplanu, naj sprejme gospode v njegovem imenu in naj jih dobro pogosti pri kosilu. Potem se je v beli mašni srajci odpravil na pot.

Cele trume mož iz drugih občin so mu že prihajale nasproti. Kmalu je srečal tudi landaverja z najavljenimi govorniki. Župnik jih je blagoslovil in je šel dalje.

rega volilnega reda, bi se osmešil do kosti in s tem onemogočil. Da bi pomenil vsak tak poskus, ako bi bil sploh mogoč, signal za najbrezobzirnejši boj d-lavstva, ni treba posebej naglašati.

Prihodnje volitve se izvrše torej po novem volilnem redu. Komur je politika resna stvar, mora računati s tem dejstvom. In politična naloga prvega reda je poslej, pripraviti se za bodoče boje.

Ali je razdelitev mandatov nacionalno pravična ali ne, ali so nekatere stranke v tem elaboratu protežirane, druge zapostavljene, je sedaj — vsaj za trenotek le še akademsko vprašanje. Pritrditi mu je seveda brez rezerve. Nacionalno je izdelana reforma očitno na korist Nemcev. Če jih je že prvotni načrt vlade favoriziral, so pridobili tekom razprave še večje koristi, tako da so pač lahko zadovoljni s svojo žetvijo. Da je ta uspeh za Slovence in za Slovane sploh neprijeten, ni tajiti. Toda, kdor računa s trdimi dejstvi, se mora tolažiti s tem, da v glavnem pač ni bilo mogoče, doseči kaj več. Morda bi se bilo s posebno previdno in modro taktiko pridobilo še tualitam kak mandat, ali če se pomisli, da so v odseku bili zastopani tako močni slovanski narodi, kakor češki in poljski, pa niso mogli doseči niti zase polne številne enakosti, tedaj morajo tudi Slovenci premagati svojo bol in si poklicati v spomin dejstvo, da ima tudi narodni razvoj svoje etape, ki jih ni mogoče enostavno preskočiti. Kdor trdi, da so razvili slovenski zastopniki v odseku največjo modrost, ki je absolutno mogoča, ne govori resnice. Sedaj, ko je stvar končana, se to že lahko pove brez nevarnosti. Če je n. pr. res, da poslanec Oskar Gabršček sploh ni prihajal na seje, tako da je bil končno celo njegov mandat v odseku anuliran, tedaj je to pač tako neodpušljivo ravnanje, da se je nad njim kar zgražati. Da so bili Šuštersiču interesi njegove stranke najbolj pri sreči, je tudi nedvomno; njegov izgovor, da bi bil zadovoljen z dvanajstim slovenskim mandatom na Kranjskem mestu sedmega štajerskega mandata, ne dokazuje prav nič, da bi bil hotel pomagati neklerikalnim slovenskim strankam do primerne zastopstva, kajti to bi bil lahko dosegel brez dvanajstega mandata enostavno s drugačno razdelitvijo okrajev. Ravnanje jugoslovanskih poslancev zadnje dni je bilo sploh čudno; ko se je pri pogajanjih dovolilo Italijanom devetnajsti mandat, je bila nedvomno priložnost, da bi se bilo poskusilo, pridobiti za Slovence odnosno za Jugoslovane še en mandat — z ozirom na prejšnji slovensko-italijanski kompromis. Tako vzorna Šuštersičeva spretnost ni bila, kakor jo hoče prikazati v «Slovencu».

Toda vse to konstatiramo samo, da je konstatirano; Šuštersič in njegovi trabanti tudi ne smejo misliti, da mora prijatelj volilne reforme verjeti vse, kar on govori, in

„To je zopet prav po njegovi navadi,“ je dejal duhovnik na vozu, ko se je župnik že oddaljil; „namesto da se pride kaj naučit, gre obhajati, za kar bi bilo gotovo tudi jutri še dosti časa.“

Slabe volje so prispeli govorniki v župnišče, kjer so se pri dobrem obedu lahko odpočili od pota, preden so šli na svoje sveto delo. Prav neprijetno jim je bilo, da niso vihrale zastave niti na župnišču, niti na kateri drugi vaški hiši; to je bilo slabo znamenje, da nima klerikalni duh tukaj več domačije, odkar je novi župnik v vasi.

Velika plesna dvorana v gostilni je bila prenapolnjena. Na stotine mož se je zbralo tam. A čudno! Vsaki tujec bi bil lahko razločil domače Gospojince in pa ljudi iz drugih občin. Dočim je tem kar bliskal slepi strankarski fanatizem iz oči,

odobravati vse, kar je on storil. Ko smo pa konstatirali to, smo s stvarjo gotovi in merodajna so poslej samo dejstva.

Dejstvo je, da Slovenci niso dosegli večjih uspehov, ker njih politična moč ni zadostna. Seveda ne morejo nastopiti Slovenci v tej državi nikoli z večino. Tega ne moremo izpremeniti, da nas je samo dober milion; in če se tudi pomnožimo, ne smemo pozabiti, da se pomnožujejo tudi drugi. Število ima velik pomen, izključnega pa ne. Politična moč je odvisna še od drugih faktorjev in ravno dogodki v odseku za volilno reformo so pokazali, da zavzemata med njimi posebno važno mesto dva: Gospodarstvo in kultura. Marksistični nauk, da so politične razmere samo zunanja oblika gospodarskih razmer, je bil naravnost klasično potrjen in čas bi bil, da bi se na Slovenskem tudi meščanstvo kaj naučilo iz tega. Ako hočejo priti Slovenci do veljave, se morajo modernizirati slovenske gospodarske razmere. Danes menda ni treba več proroka, ki bi povedal, da v našem času ni gospodarske moči in gospodarske veljave brez industrije; vse bančne špekulacije, vsi prometni načrti so utopične sanjarije brez industrije. Iz nje izvira gospodarska moč, ki je tudi podlaga politični moči. Kulturna moč pa se razvija itak paralelno z gospodarsko.

Mnogo grehov imajo Slovenci popraviti na tem polju. Zgodovinska epizoda odseka za volilno reformo je za slovenski narod morda ravno v tem smislu najbolj važna, ker zveni iz nje glasen klic na resno, pridno delo. Ako ga razume napredno meščanstvo, tedaj se bode v enem, v dveh desetletjih brez vsakega grenkega občutka spominjalo na sedanje dni. Ako izvrši svoj poklic, mora doseči pristojno nacionalno politično moč prav po tisti poti, po kateri se mora umakniti tudi klerikalizem, ki ne more ohraniti moči v narodu, pridobivšem z gospodarsko moderno silo tudi kulturno moč. Pot je jasna; volilna reforma jo je popolnoma razsvetila. Ali bode meščanstvo izvršilo svojo nalogo? Ali je za njo pripravljeno in organizirano? Ali ima voljo zanjo in potrebno energijo? To je vprašanje časa, adresirano na slovensko buržoazijo. Ona naj odgovori.

Socialna demokracija pozna svoj poklic in sledila mu bode brez strahu, brez počitka. Njena pot je boj in po njej pojde do konca.

Boji v Ljubljani.

Ako so dogodki zadnjih dveh tednov v Ljubljani predigra novemu političnemu življenju, resnemu političnemu delu, tedaj bi človek lahko pozabil na vse nekorektnosti in netaktnosti, na vse surovosti in gnusobe teh dni. Ako bi se iz teh nedelikatnih bojev izcimilo vsaj nekoliko zavednosti in dobre volje,

so bili pogledi gospojinskih kmetov popolnoma mirni, kakor bi možje itak bolje vedeli, kje kmeta črevelj žuli, nego gospod baron in uradni sluga.

In res je naredil že prvi govornik neumnost, ki je pripravila shod ob vsaki uspeh. Duhovni gospod iz mesta je namreč izrekel ljubim Gospojincanom najlepše pozdrave gospoda kanonika Šušterja, ki jim pusti reči, naj ostanejo zvesti katoliški veri pa naj se varujejo volka. Gospojinskim kmetom bi se bilo zdelo nedostojno, prekiniti govornika z mejklicem, pač pa so se spogledovali, kakor da je hotel reči drug drugemu: „Ali si slišal? Šušter nas pozdravlja, tisti s stotisoč forinti, ki jih je odnesel od nas. Naj le pozdravlja. In veš, kdo naj bi bil tisti volk? To je naš gospod župnik. Le govorite, kar vas je volja, mi pa si mislimo,

bi se še lahko porabilo legendarni krščanski plašč. Toda upanja je malo. Dosedanje izkušnje ga ne utrjujejo.

Kar se je godilo v petek na shoju liberalne stranke in pred njim, ne more veseliti nikogar, komur je ležeče na omiki naroda, tej neizogibni potrebni podlagi za napredek in za vsak zdrav razvoj. Vse strasti, ki jih kulturni človek, ako jih ne more premagati, vsaj vklepa in dresira, so bile izpuščene in so hotele v kratkem času užiti vso surovost, ki jim je drugače zabranjena. Grešilo se je na liberalni in na klerikalni strani toliko, da so morali časnikarski poročevalci obeh strank biti najhušji boj z resnico, da so mogli vsaj navidezno zvaliti vso krivico na nasprotnika in prikazati svojo stranko kot nedolžnega volka, ki mu kali hudobna ovca vodo.

Liberalci so sklicali javen shod. Da bode zanimanje zanj veliko, je bilo izza preludij zadnjega tedna gotovo. To so vedeli tudi liberalci; samo tega niso vedeli, ali bode pač največje zanimanje med lastnimi pristaši. Da bi si zagotovili veliko liberalno udeležbo, so posegli po nenavadnih sredstvih. Vabili so svoje pristaše in take, ki jih pristejajo svoji stranki, pa so zahtevali od njih pismeno obljubo, da pridejo. Tak način pozivanja je zelo radikalen, ima pa napako, da zbuja sum, tužitim naravnost strah. V tem oziru je še pomagal «Slovenec», ki je brezobzirno žugal. Tako se je zgodilo, da je bilo v petek opaziti mnogoštevilna odsotnost takih, ki so podpisali.

Še zadnje uro pred shodom so bili liberalci popolnoma na nejasnem. Nekaj zanesljivih udeležencev so pač organizirali, sklepali so, kako naj se razmestijo v dvorani, malo rezervno so spravili v gasilno, a to je bilo vse nezadostno. Ker dolgo časa ni bilo liberalcev razvea male četice, so branili vstop, češ, da je še prezgodaj. Službo rediteljev so izvrševali mestni redarji, ki so dobivali ukaze od liberalnega, do skrajnosti nespretnega aranzerja.

Te priprave so morale narediti slab vtisk. Odganjanje ljudi, ko so hoteli na shod, je te razburilo, zlasti ker se to ni izvrševalo ravno s finimi manirami. Nečuvveno dejstvo, da je bila policija kar na neomejeno razpolago liberalni stranki, je ogorčilo vsakogar. Če so bili torej udeleženci shoda že prej nervozni — saj je trajala agitacija celi teden — je bila dvorana ob otvoritvi shoda napolnjena z elektriko. Udeležba je bila res velika; dvorana je bila nabita, mnogo ljudi je bilo na galerijah, cele množice so stale na trgu pred «Mestnim domom». Liberalci so imeli pač reditelje, ki pa so stali na odru kakor za parado. Tako so bili seveda neporabni za vzdrževanje reda. Za to službo je pripeljal zopet občinski svetovalec Predovič svoje hlapce. Ta gospod se je sploh vedel zelo čudno. Stal je na odru poleg predsedništva in je neprenehoma dajal znamenja, zdaj z

kar hočemo.“

S tem pozdravom je bil neuspeh shoda zapečaten. Niti en Gospojincan se ni vpisal v društvo; tujci pa so bili itak že udje.

Gostilničar je bil edini zadovoljnejš. Saj je spravil devet vedrov piva in tri vedra vode med ljudi.

Ko je bil župnik gotov z obhajilom bolnega čreveljarja, ni odšel takoj domov. Le cerkovnik je tako tekkel, da bi bil malone izdahnil dušo, le da bi ujel še kaj od lepega shoda.

Župnik pa je šel uro daleč skozi gozd na hrib. Odkar je postal župnik, je imel premalo časa, da bi lazil po svojih posvečenih hribih. Enkrat na leto, v poznem polletju je šel pač na svojo najljubšo goro.

Dalje prih.

Domače stvari.

Za katoliški shod delajo klerikalci zopet pravo ameriansko reklamo. Da je iz vseh slovenskih krajev danes še lahko zbrati veliko množico, ki je pripravljena demonstrirati za klerikalce, ne da bi vedela, kaj dela, je nedvomno. Če hočejo klerikalci dokazati to, je priredba popolnoma nepotrebna, saj jim to danes še vsakdo veruje. Zato je ta shod pravzaprav frivolen. Družega namena, kakor paradirati v Ljubljani, sploh ne more imeti; saj po načinu priredbe katoliški shodi nikoli niso mogli pomeniti nič drugega. Resne debate so na teh shodih popolnoma izključene, priložnosti, da bi se pokazala nasprotna mnenja in da bi se zjasnila, ni nobene. Nekoliko aranžerjev spiše že poprej nekoliko resolucij, ki se jih potem mehanično sprejme in efekt je enak, kakor če bi jih bil enostavno objavil «Slovenec», ali pa če bi jih škof dekretiral in publiciral v enem svojih glasovitih pastirskih listov. Samo za tako parado siliti tisoče ne bogatih ljudi na nepotrebne, a v takem slučaju neizogibne izdatke, je pa na vsak način frivolnost. Našim klerikalcem to seveda nič ne dá. Kakor delajo pred shodom reklamo zanj, tako bodo po zborovanju izrabljali komedijo, kakor da je bila to veleresna priredba in dopovedovali bodo vsemu narodu in sami sebi, da je vse Slovenstvo v njih in taboru. Ako bi bil katoliški shod zgolj verskega značaja, bi se šlo lahko brez opazke preko njega na dnevni red. Ali v resnici je to klerikalno-politična parada in aranžerji nimajo pravice zahtevati, da se jim prizna značaj privatne ali cerkvene priredbe. Če hočejo torej klerikalci falsificirati resnico na ta način, da bi z zborovanjem katoliškega imena demonstrirali svojo neomajeno politično posest na Slovenskem, bi bilo včasno razmisliti, ali ne kaže razpršiti tako mogoče in pokazati, da je na Slovenskem vendar tudi še kaj neklerikalnega.

Kranjski mandati v volilni reformi so poleg koroskih in štajerskih vzdignili mnogo prahu, ali ob preglasnem bobnanju zaradi tužnega Korotana in ogoljufane Štajerske se je Kranjsko nekoliko prezrlo. Ravno to pokazuje pomanjkanje realnosti v slovenski politiki, kajti glede koroskih in štajerskih mandatov niso mogli Slovenci sami odločevati. Tam so Nemci faktor, ki ga ni mogoče prežeti, naj se že sodi o njih egoizmu kakor se hoče. Ali na Kranjskem so imeli odločevati v prvi vrsti Slovenci, kajti kočevski mandat je bil samo apendiks, ki ni bil v nobeni organizaciji zvezji z ostalimi kranjskimi mandati. Vlada je davno izjavila, da sprejme kompromise, glede katerih se zedinijo prizadete stanke in najbrže se tudi večina odseka ne bi bila upirala kompromisu, ker je za Čehe, Poljake i. t. d. povsem irelevantno, kako se razdeli tistih 11 mandatov, ki so jih priznali kranjski deželi. Tukaj se klerikalcem res lahko očita, da so postopali skrajno egoistično. Pogled za kulise nam ni odprt, pa ne moremo vedeti, ali je kdo poskušal doseči kak sporazum ali ne. Toda če je res, da je dr. Šušteršič a priori odklanjal vsak kompromis z liberalci, tedaj je to izrabljanje moči, ki jo daje večina, katere ni mogoče opravičiti. Osebnosti simpatije in antipatije ne smejo imeti v politiki nobene veljave. Kakor morajo liberalci brez obzira na Šušteršičeve osebnosti kvalitete vpoštovati, da zastopa v odseku peto kurijo na Kranjskem in klerikalno stranko, odnosno «Slovansko zvezo», tako je tudi za dr. Šušteršiča P l a n t a n član odseka, poslanec in zastopnik gotovih interesov. Ako se je torej res a priori postavil na negativno stališče, tedaj je to neoprostiva ošabnost. Pa tudi konkretno je bilo Šušteršičevo postopanje za Kranjsko napačno. Da bodo dobili klerikalci po reformi večino, veliko, odločilno večino, naj se že razdeli volilne okraje tako ali tako, je pač nedvomno in s tem bi se bili tudi klerikalci lahko zadovoljili. S tem, da hočejo izključiti vsako drugo zastopstvo,

provocirati tudi sum glede njih odkritosrčnosti v obziru splošne in enake volilne pravice, katere namen vendar ni brutalno majoriziranje in mnenje, da hočejo volilno reformo samo v interesu svoje stranke, se s tem močno utrjuje. Dejstva, da žive na Kranjskem tudi neklerikalni elementi, ne utaji niti Šušteršič in bilo bi lojalno, dati tem elementom priložnost, da dosežejo v volilnem boju zastopstvo. Ako je že res, da se ne bi bilo moglo nikakor dobiti proporcionalnega sistema, bi bil vendar surogat priporočljiv. Morda se ohladi tudi Šušteršičeva strast še toliko, da izpozna to resnico. In če se da to napako popraviti, seveda ne da bi se delalo s tem nevarnih težav reformi sploh, bi bil tak kompromis zelo priporočljiv. Ako so klerikalci res prijatelji volilne reforme, naj bi pomislili, da je naloga pravih zagovornikov volilne presnove, izgladiti pot, odstraniti nasprotstva in pridobiti ji pristašev. In če bi se liberalce pridobilo za reformo, bi bilo to tudi toliko vredno, kakor eden ali dva kranjska mandata.

Politični odsevi.

Madjarski neodvisnjaki se razkrinkujejo čimdalje bolj. Če so dejstva sposobna, da se sodi po njih, tedaj se mora pač izgubiti vsako vero v buržoazijski takozvani «radikalizem». Madjarski koaliranci so bili pač vzor tega radikalizma; površno sodeči svet jih je smatral za junake prve vrste in tudi tisti, ki se ne strinjajo z njih cilji, so občudovali njih radikalni nastop. In res so dosegli uspeh. K o š u t, P o l o n y i, A p p o n y i i. t. d. so «doprinesli žrtev», da so vsprejeli ministrske portfelje. Ko so se vrnili z Dunaja, so jih na Ogrskem slovesno sprejemali, illuminirali so hiše in prirejali so jim bakljade. A komaj da so par mesecev pri vladnem koritu, pa že pokazujejo, da občudovani junaki niso bili nič drugega, nego surovi berači. Posebno cinično se vede justični minister P o l o n y i, pod čegar vlado slavijo konfiskacije in preventivna cenzura prave orgije. Seveda se ne konfiscira nacionalističnih časopisov. V tistih se lahko grdi krono, lahko se pravi, da je treba zastopnike nemadjarskih narodnosti poobešati; to ne zbode nobenega državnega pravdnika v oči. Neusmiljeno pa se pleni nemadjarske in posebno socialistične časopise. Gospod Polonyi pa je je tako nesramen, da še zagovarja to v parlamentu. Tisti Polonyi, ki je bil seveda pod Fejervaryjevo vlado strasten zagovornik tiskovne svobode, tisti P o l o n y i, ki je bil sam še v preiskavi zaradi žaljenja veličanstva, ko je dobil imenovanje za justičnega ministra!

Razmere na Ogrskem pod novo koalicijsko vlado ilustrira najbolje dejstvo, da se mora rabiti v boju proti vladni brutalnosti že ruska sredstva. V državnem zaporu, kamor pridejo samo politični kaznjenci, so nekateri socialistični obsojenci začeli takozvani «lačni štrajk», to se pravi, ako se ne ugodijo njihovim zahtevam, ne sprejmejo nobene hrane. Ravno tako, kakor v glasovili Romanovki! V državnem zaporu so bili doslej politični zločinci samo zaprti, sicer pa so imeli toliko svobode, kolikor se je da sploh misliti v zaporu. Sprejemali so lahko obiske, smeli so se razgovarjati, pisati in sprejemati pisma i. t. d. Naenkrat pa je ravnatelj zaporov G e d e o n prepovedal to socialističnim in nemadjarskim obsojencem, rekoč: «Tem socialistom in nacionalistom že pokažem!» Taka je svoboda teh radikalcev v praksi!

Srbski vladi se ne godi dobro. Carinski konflikt z Avstrijo, ki ga hočejo žurnalistični agentje radikalcev prikazati kot dokaz vladne zavednosti in doslednosti, presoja prebivalstvo v državi menda vendar nekako drugače. Narodnjaški poslanci so podali v tej zadevi ostro interpelacijo in baje je dal tudi kralj Peter Pašičevemu kabinetu nalogo, naj kmalu konča to krizo. Nastopanje Goluchowskega na Balkanu pač ne zbuja naših

simpatij, ali slavospevi srbskim radikalcem so tudi kaj nevtemeljeni in menda doživi ta vlada še polom, ki ubije dobrega staro radikalno stranko. — Srbski socialni demokratje so se pripravili na odločen boj za splošno in enako volilno pravico. Vladi to ne bode ljubo, ali potlačila menda ne bode tega boja. Tudi to dokazuje, kako izmišljeno je tisto bahanje z demokratičnimi institucijami Srbije.

V srbski skupščini je hotela stara radikalna večina anulirati nekoliko samostalnih mandatov, očitno v namenom, da utrdi svojo večino. Vsled tega je začela opozicija z obstrukcijo, ki je imela ta uspeh, da je večina obljubila, priznati vse mandate. S tem je obstrukcija končana.

Srbski socialni demokratje so priredili v nedeljo veliko demonstracijo v Belemgradu za splošno in enako volilno pravico. Na podlagi sedaj veljavnega volilnega reda je, kakor znano, v skupščini en socialno-demokratični poslanec in sicer sodrug L a p č e v i ć.

Na Ruskom je vse nejasno. Car se še vedno ne more odločiti ne na levo, ne na desno. Situacija je ta: Danes: Ministrstvo bode odpuščeno, sestavljen bode parlamentarni kabinet; jutri zjutraj: Ministrstvo ostane, o parlamentariziranju ni govora; jutri zvečer: Goremykin demisionira, na vlado bodo poklicani kadeti; pojutrišnjem: Goremykinovo stališče je neomajno, car noče slišati ničesar o kadetih . . . i. t. d. V tem pa se širi revolucionarno gibanje na vse strani. Posebno vesti o vojaških puntih se množe; kazaki prirejajo shode, zahtevajo gospodarsko zboljšanje in se izrekajo za konstitucionalne pravice i. t. d.! Kazaki! In atentati se množe. Poročila o ruskih bombah in revolverjih se čita že tako ravnodušno, kakor vremenska naznanila. Ali zadnjič je bil ubit v Peterhofu, v c a r j e v i r e z i d e n c i, general K o z l o v; atentator je mislil, da je zadel T r e p o v a. Vlada je morala odpovedati obisk angleškega brodovja, ker se je bala, da bi se pri tej priložnosti spuntali mornarji v Kronštatu! Kje so še optimisti?

Rusija.

Konec je torej iluzij. Rusiji je usojena revolucija in druga pot je ne privede k cilju. Sleparija s konstitucionalno-absolutnim carstvom je razkrita, epizoda gosudarstvene dume je doigrana in v popolno uživanje svojih kravah pravic prihaja zopet zadnje sredstvo tiraniziranih narodov: Revolucija. Nepotrebno je danes, dokazovati, da je imel car dosti priložnosti za rešitev in da ni porabil nobene. Vse, kar naštevajo njegovi brezpogojni častilci, katere je treba iskati večinoma izven Rusije, ne velja nič. Vsi njegovi ukazi, vse konstitucionalne obljube, vse ljudstvu prijazne manifestacije niso bile nič drugega kakor manevri političnega sleparstva, ki hoče z ustavnimi oblikami ogoljufati ljudstvo, da ohrani absolutistično stvar. Nikoli ni imel Nikolaj II. resnega namena, modernizirati rusko državo, osvoboditi ruski narod, rešiti ga izkoriščevalne birokracije, nadomestiti samovoljo s pravico, razdeliti politično moč med seboj in med narodom. Njegova edina misel je bila vedno ohranitev svoje samovlade in kadarkoli je dal narodu košček kakšne pravice, ga je vodilo upanje, da je narod ne bode mogel porabiti.

Nikolaj II. ni prvi kratkovidnež, ki stoji na mestu, kjer bi bilo treba najvišje modrosti in najboljše znanja in razumevanja. Ali v našem času ni na nobenem zgodovinsko odgovornem mestu takega slabotneža, kakor je zadnji Holstein Gottorp Romanov. In ob njegovem zadnjem dejanju se morajo razpršiti vse hinavske anekdote o njegovem dobrem srcu, blagi duši, miroljubnosti, ljubezni do naroda i. t. d., kajti njemu je vseeno, če se izpremeni cela Rusija v morje krvi, da bi le on ohranil svoje topo samodržstvo.

Nikolaj II. je razpustil dumo. Osupniti ta korak res ni mogel nikogar. Tisti, ki se

delajo presenečene, demonstrirajo samo neodpustno kratkovidnost. Od prvih življenskih pojavov dume je bil njen razpust verjeten; mnogi poslanci so jasno povedali, da se v tem oziru nič ne motijo. Ta nevarnost je bila od tistega časa, ko se je pokazalo, da vladni pritisk pri volitvah ni pomagal in da je večina opozicionalna. In priznati se mora dumi, da je ostala značajna kljub nevarnosti. Ko se je izrekla za tako radikalne reforme, kakor razdelitev zemlje, odpravo smrtnih kazni, za amnestijo, ko je izdelala svojo možato addresso, ko je zahtevala od vlade demisijo, je vedela, da je lahko odgovor na vsak tak korak njen razpust. In vendar je šla svojo pot brez strahu in brez oportunističnega popuščanja.

Storila je seveda samo to, kar je mogla. Delokrog, ki si ga je namenila carjeva vlada, je bil tako omejen, da bi se duma norčevala sama iz sebe in iz naroda, ki jo je volil, ako bi se bila izogibala drugemu delu. Vlada ji ni predlagala zakonskih načrtov, ki bi bili potrebni za Rusijo in če bi bila duma čakala na to, bi bila morala poginiti ob svoji brezpomembnosti. Zato se je sama polotila naloge, katere ji ni dal Nikolaj, pač pa položaj naroda in duh časa. V zakonodajnem oziru ni mogla storiti nič pozitivnega, kajti njeni sklepi so ostali njeni sklepi; vlada in car sta jih bagatelizirala. Ali s tem, da je vzela duma v razpravo vsa važna vprašanja sedanje Rusije, je izvršila velikansko delo in mora se reči stvarno delo. Akoravno so imele njene razprave samo akademično vrednost, je izšla vendar iz njih agitacija po celi deželi s tako velikanskim uspehom, da letošnja ljudska Rusija ni več podobna lanski. In to je tudi glavni razlog, da je razpuščena. Ako ne bi bili govori njenih članov in njeni sklepi tako mogočno delovali med narodom, si ne bi bili mogli vladodržci želeti prijetnejšega položaja. Fikcija ustavnosti bi bila ohranjena, duma bi bili pustili zborovati, njeno delo pa bi bili ignorirali in vladali bi bili dalje, kakor se jim je poljubilo. Ustrašili pa so se njene propagande, njenega upliva na narod, na vojsko, celo na Kazake. Ker niso hoteli resnično priznati načela ustavnosti, je bil razpust neizogiben.

Pravijo, da je zadnji atentat na generala Kozlova pripravil carja do njegovega brezobzirnega sklepa. Mogoče, da je atentat, ki je bil namenjen Trepovu, pospešil razpust. Tedaj pa je razlika samo v času, nikakor pa ne v stvari, kajti ko je general Kozlov v Peterhofu padel, je bilo že gotovo, da bode duma razpuščena. Takrat ni mogel biti nihče več presenesen.

Zadnji čas je javljal brzjav dan na dan, da prihajajo ponoči neprenehoma velikanske množice vojaštva, najbolj zanesljivega vojaštva, v Peterburg. Čemu bi bila potrebna ta koncentracija, ko se v Peterburgu ni bilo bati nobenih resnih nemirov, ako se ne zgodi kaj posebnega? Za poseben slučaj seveda se je slišalo o raznih pripravah delavstva in revolucionarjev. Ta slučaj pa je hotel Nikolaj in v nedeljo je razpustil dumo, češ, da je prekoračila svoj delokrog.

Da so si bili absolutisti popolnoma zavedni posledic, ki jih provzročiti ta korak, je jasno. Blagi gosudar izdaje manifest, pa poziva narod, naj ostane miren. Torej ne, da se mora narod vznemirjati zaradi razpusta dume. Da ga potolaži, da bode sklicana nova duma — dne 7. marca 1907! In ljudstvo naj bi ne izpregledalo te hinavske sleparije! Obenem se razglasa obsedno stanje na vseh koncih in krajih, zatre se celo vrsto časopisov, zapre se vse znane voditelje socialističnih

strank in nastavlja se topove in strojne puške po ulicah! Naj teče kri v potokih — kaj je to mar «mirovnemu» carju?

Ko je predsednik dume, profesor Murmcev izvedel za razpust, je povedal poslanecem, ki so bili v hiši, kaj se je zgodilo, ter je dejal: «T o j e z a č e t e k k o n c a.» S temi besedami je nedvomno povedal resnico. Vsi agrarni načrti vlade, odstop ministrskega predsednika Goremykina in lepe obljube ne bodo izbrisale prepričanja širokih slojev, da je resničen preobrat nemogoč brez revolucije, najbrže revolucije, ki se ne ustavi več, ako skliče strahopetni car novo dumo, temveč ki bode menda šele tedaj končana, kadar se ruski narod popolnoma reši carja.

Da se ponovi revolucija, je tako gotovo, da sploh ne more biti drugače. Kako se bode razvijala, to je seveda še neznan. Revolucije se ne izvršujejo po fantazijah šmokov in vse, kar se doslej poroča, je morda deloma resnično, morda pa večinoma izmišljeno. Sedaj bode treba sprejemati vse vesti iz Rusije in o Rusiji s podvojeno previdnostjo. Že si nasprotujejo poročila. Po eni brzjavni žici se naznanja, da je mir popolnoma neskaljen, po drugi, da je začel generalni štrajk železničarjev, po tretji, da so bili med policijo in vojaštvom ter med delavstvom krvavi spopadi. Iz Peterburga je odšlo 185 poslancev v Viborg, da sklepajo o daljnih korakih. Oficielno poročilo pravi, da so «kadeti» izrekli, da niso več zastopniki naroda, drug telegram zatrjuje, da so glasovali solidarno z delavskimi skupinami za manifest, ki obsoja razpust dume in poziva narod, naj ne da carju niti kopejke za davek, niti enega moža za vojsko.

Zelo resna so vsekakor poročila o pomnoženih atentatih in o vojaških uporih. Na železnicah so v pondeljek še izdajali vozne listke, a potnikom se je že naznanilo, da železnice ne prevzamejo nobene odgovornosti, da bi dosegli cilj potovanja.

Ministrsko predsedništvo je prevzel dosedanji minister za notranje zadeve Stolypin. To je brezpomembno. Tako mogočnega človeka ni na Ruskem, da bi mogel še prepričati, kar je neizogibno. In čudeži, ki bi zabranili v tem položaju revolucijo, se ne gode več. Ruski narod bode dosegel svobodo, naj je tudi Nikolaj II. na poti. Ali nova ruska revolucija ni važna samo Rusijo, temveč za celi svet.

Volilna reforma po deželah in narodih.

Po zadnjih sklepih odseka za volilno reformo bode štela bodoča zbornica 516 poslancev, torej za 91 več kakor sedanja, ki jih šteje 425. Gautschev načrt je predlagal 455, Hohenlohev 495 mandatov.

	Doslej	Poslej
Češko	110	130
Moravsko	43	49
Šlezija	12	15
Galicija	78	106
Bukovina	11	14
Nižje Avstrijsko	46	64
Gornje Avstrijsko	20	22
Solnograško	6	7
Štajersko	27	30
Koroško	10	10
Kranjsko	11	12
Tirolsko	21	25
Predarlberško	4	4
Istra	5	6
Goriško	5	6
Trst	5	5
Dalmacija	11	11

Po narodih so razdeljeni:

	Doslej	Poslej
Nemci	205	233
Čehi	87	108
Poljaki	72	81
Rusini	10	33
Slovenci	15	24
Hrvatje in Srbi	13	13
Italijani	18	19
Romuni	5	5

Shodi.

Zagorje ob Savi. Dne 8. t. m. popoldan ob 2. uri je bil tukaj izvanredno dobro obiskan rudarski shod. Obsežna dvorana g. Mihelčiča je bila popolnoma polna. Sodr. E. Kristan je poročal o sedanjem stanju volilne reforme. Pojasnil je dogodke izza zadnjega shoda ter je omenil, da se je položaj nekoliko zboljšal, ker je zavzela vlada odločnejše stališče in ker so vsaj navidezno tudi nekatere velike stranke, zlasti Poljaki, izpoznali, da je nesmiselno, upirati se volilni reformi. Toda sovražniki se vedno ne mirujejo in čeravno se je nekoliko povzdignilo upanje, da bode parlament rešil stvar, vendar se nismo tako daleč, da bi delavci odložili orožje. Govornik je omenil tudi boj za slovenske mandate ter je dejal, da se pač tudi s socialno demokratičnega s'ališča lahko obzaluje, da niso dobili Slovinci na Koroškem in Štajerskem več mandatov, da se pa zaradi tega ne sme spravljati v nevarnost cele volilne reforme, ki ne pomeni le nekoliko pridobitev tudi za Slovence, temveč kar je veliko več vredno, načelno izpremembo volilnega sistema in ustanovitve take podlage, na kateri bode mogoče izpopolniti načelo splošnosti in enakosti.

Zagorskim rudarjem se ne more očitati, da bi bili preveliki zanešenjaki. Njih značaj je zelo prevdaren in dejstva dokazujejo, da jih nihče ne spravi v boj, ako ga nočejo sami. A na nedeljskem shodu je bilo tako razpoloženje, da bi bili Zagorčani rajsi takoj začeli skrajni boj za volilno reformo, kakor da bi čakali. To so znamenja, o katerih naj bi sovražniki volilne reforme resno razmišljali.

Socialni pregled.

Tapetnike se svari pred potovanjem na Dunaj, ker bo letos tam skoraj gotovo izbruhnila stavka tapetniških pomočnikov.

Društvene vesti.

«Kranjska skupina» lesnih delavcev v Ljubljani bode imela v soboto, dne 4. avgusta 1906 ob 1/2 7. ure zvečer v salonu gostilne pri «Levu» svoj polletni občni zbor. Mizarji in delavci sorodnih strok naj skrbne za polnoštevilen obisk.

Iz stranke.

Nemška socialno-demokratična stranka ustanovi v Berlinu stalno delavsko visoko šolo, kjer bodo nameščeni posebni učitelji. Sprejemalo se bode sposobne delavce na predlog organizacij, katerim pripadajo. Stroške bodo pokrivalo organizacije, pouk za slušatelje bode brezplačen, za bivanje v Berlinu bodo dobivali subvencijo. — Delavsko gledališko društvo «Freie Bühne» namerava zidati lastno, ali pa kupiti kakšno že obstoječe gledališče v Berlinu. «Slovenec» torej lahko zopet konstatira «nazadovanje» nemške socialne demokracije.

Domača tvrdka

Pivovarna G. Auerjevih dedičev

v Ljubljani, Wolfove ulice št. 12.

Odlikovana v Parizu leta 1904, v Londonu in Luttichu leta 1905.

Ustanovljeno leta 1854.

priporoča
svoje izvrstno
marčno pivo.

rokami, zdaj z robcem, zdaj za naskok, pa zopet za retirado in s temi včasi prav komedijaskimi signali je storil vse, kar je bilo v njegovi moči, da bi skalil mir. Nerazumljivo je, da je predsedništvo trpelo tako posezanje v svojo oblast . . .

Shod je otvoril dr. T a v č a r. Dejal je, da je naredil zadnji socialno-demokratski shod nanj najboljši vtisk; liberalci da hočejo v rednem zborovanju posnemati socialne demokrate. Potem je rekel, da ni umetnost, razbiti shod; par kričavec zadostuje za to. Predlagal je drja. Trillerja za predsednika. Socialisti so predlagali K o c m u r j a in tudi klerikalci so imeli svoj predlog. P o n o v i l a pa se je zopet napaka, da je dr. T a v č a r takoj izročil predsedništvo drju. Trillerju, dasiravno je evidentno glasovala zanj manjšina. Da je nastal vsled tega hrup, je naravno. Predsedništvo ga ni razumelo, ali pa se je vsaj delalo tako. Dr. T a v č a r je začel govoriti. Dirindaj je trajal dolgo; govornika je razumelo ravno par ljudi okrog njega. Večina sploh ni vedela, ali kdo govori ali ne, pa je hrupno zahtevala, naj se redno izvrši volitev predsedništva. Dr. T a v č a r je govoril dalje, množica je klicala dalje. Nekoliko liberalcev je začelo nagovarjati sodr. K r i s t a n a, naj skuša pomiriti razburjene duhove. Ponovnemu vabilu se je K r i s t a n o d z v a l. Protestiral je proti temu, da bi se drugi dan iz uspeha nepravilne volitve izvajalo nevtemeljene konsekvence, pozval pa je pristase, naj napuste svojo opravičeno zahtevo v interesu mirnega zborovanja, kajti socialni demokrati žele, da se izvrši ta shod, na katerega niso prišli ne liberalcem, ne klerikalcem na ljubo, temveč zato, da delujejo s svojimi argumenti. Nastal je mir, a ni dolgo potrajal. Hrup se je ponovil, razni okršaji so se pojavljali zdaj tu, zdaj tam. Razven morda desetih ljudi ni nihče slišal govornika. Tudi ni nihče prav razumel, kaj pomenijo posamezni izbruhi. Enkrat se je slišalo, da je nekaj z G o s t i n č a r j e m. Najprej so ga hoteli vreči iz dvorane. Nastala je rabuka. Potem so ga precej brutalno potisnili do odra, tam so ga zopet brutalno sprejeli in so ga posadili na stol nekako kakor jetnika. Zahteval je baje besedo, da poda tudi on izjavo. Da mu je niso dali, ni bilo pametno. Morda bi bil pomiril klerikalce. Najbrže ne, ali liberalci bi si bili s tem olajšali odgovornost. Tako pa se je hrup nadaljeval. Enkrat planejo Predovičevi hlapeci kakor besni z dvignjenimi pestmi z odra med množico. Nemir naraste. Nekje hočejo vreči Moškerca ven. Tako se je kraval razvijal, je naraščal in končno je odposlanec oblasti razpustil shod. Preden se je dvorana izpraznila, je preteklo še dosti časa. Slišati je bilo raznovrstne klice. Lokalni dvorani, s rujanjem in suvanjem so bili po celi dvorani. Ko je Gostinčar zapustil oder, so planili po njem nekateri liberalci in so ga neusmiljeno topli. Surovosti je bilo toliko, da se je človeku gabilo.

Pred «Mestnim domom» so stale množice. Raznašalo se je najraznovrstnejše govornice. Socialni demokratje so že prej sklenili, da varujejo na vsak način in v vsakem slučaju popolno samostojnost. Zato jih je sodrug K r i s t a n pred «Mestnim domom» pozval, naj odidejo mirno domov. Takoj se je pojavil S t e f e in je pozval klerikalce, naj storé ravno tako; videti sicer ni bilo, da bi mu bil prišel ta poziv od srca. Ali efekt je bil ta, da so se množice res razšle.

Liberalci so storili torej dovolj napak. Klerikalci pa nimajo nobenega povoda, da bi bili ponosni na svoj «uspeh». Dosegli so toliko, da dr. T a v č a r lahko pravi: Kdor noče poslušati nasprotnika, se ga boji.

S stališča politične izobrazbe slovenskega naroda je tako razbijanje shodov vredno najstrožje obsodbe. Lahko se očita liberalcem, da ves čas, odkar je državna volilna reforma na dnevnem redu, niso sklicali shoda; to je bila tudi politična malomarnost in maščevala se je nad njimi. Ko pa končno vendar skli-

čejo shod, je bila naloga politične resnobe, sprejeti turnir in postaviti argumente proti argumentom. Ako bi se bil izvršil ta shod in bi bili prišli zastopniki vseh strank do besede, bi bila to velikanska pridobitev. Kakšna modrost je to, uničiti si priložnost, ko se more razviti svoje nazore pred nasprotniki, svojim pristašem pa vzeti priložnost, da bi slišali avtentične nazore nasprotnika? S takim postopanjem se more vzgajati strankarske ovce, ki slepo slede voditeljem — morda dolgo, ki pa vendar niti za lastno stranko niso zanesljivi; kajti klor se ne počueči pravočasno, poslušati raznovrstna mnenja, pa si sam izbrati nazore, se nikoli ne more tako učvrstiti v prepričanju, da ga ne bi enkrat nepričakovano veter odnesel kdové kam. Da so klerikalci n a m e r a v a l i razbiti shod, je skoraj nedvomno. Saj so pripeljali ljudi, ki jim je deveta briga to, kar se ima povedati. Z razvnanjem strasti se ne vzgaja ljudstva. Taki taktiki je treba z vso odločnostjo stopiti na pot.

Socialni demokratje bodo storili, kar le morejo, da se to izpremeni. To je v našem interesu, ker potrebujemo zavednih ljudi; pa tudi v interesu celega naroda je. Za vsako stranko, ki noče eksistirati samo po imenu, mora veljati, da ji je ljubše deset zavednih pristašev, kakor pa stotisoč nemisleh ljudi, ki drvé zanjó čez drn in strn, ki pa se bodo morda jutri kdové zakaj zakadili ravno tako za drugim. In komur je kaj ležeče na resnični izobrazbi naroda, nas bode podpiral v tem.

Dopisi.

Trst. (Teden shodov in demonstracij.) Imeli smo teden burnega življenja. Že v ponedeljek se je raznel po Trstu glas, da se dela v državnozbornem odseku za volilno reformo nekaj tajnega. Da bi bili pripravljeni za vse slučaje, so takoj naznanile razne organizacije celo vrsto shodov za splošno volilno pravico. Poznejši dogodki pa so povzročili, da se dober del teh partikularnih shodov ni izvršil, odnosno da so bili nekateri suspendirani. V terek je delavstvo čitalo vesti o drznem nastopu poslanca B a r t o l i j a; to je bilo povod, da je zvečer kar prihrumelo z vseh strani v «Delavski dom», pripravljeno da poseže tudi po najskrajnejših sredstvih, če bi bila volilna reforma v nevarnosti. Zahtevalo je pojašnjenja in zato se je takoj priredilo dva shoda. V prvem nadstropju so se zbrali slovenski delavci in je govoril sodrug K o p a č, v drugem nadstropju sta poročala italijanski delavec sodrug Chiussi in Pittoni. Shoda sta bila kmalu končana. Delavstvo se je spustilo na ulico, kjer se je združilo z ljudskimi množicami, ki niso našle prostora v «Delavskem domu», ter je na obhodu glasno demonstriralo s prepevanjem delavskih pesmi, s klici proti B a r t o l i j u in drugim sovražnikom volilne reforme ter z aklamiranjem splošne volilne pravice, sicer pa se je vedlo povsem pasivno in mirno. Na Velikem trgu in na Trgu stare mitnice so govorili sodrugi Pittoni, Chiussi in K o p a č. potem pa se je delavstvo mirno razšlo. Ta demonstracija se je zdela italijanskim poslancem in italijanskim meščanskim časopisom nezadostno znamenje delavskega navdušenja za splošno in enako volilno pravico in poslanec B a r t o l i j e nadaljeval drugi dan komedijo, češ, da dela za svoj narod. Taka žaljiva predrznost je razkačila delavce do skrajnosti in zvečer so prišli še v večjem številu v «Delavski dom», pričakujoči in zahtevajoči, naj se proklamira splošno stavko. Reklo se jim je, naj počakajo do desete ure, oba politična odbora — slovenski in italijanski — pa sta se sešla na skupno sejo, da se posvetujeta o situaciji in da skleneta, kar je potrebno. Ljudstvo se je grupiralo na ulico; razburjenost pa je bila veliko večja,

kakor zvečer pred tem. Delavstvo je pelo, klicalo, prei stanovanji sovražnikov volilne reforme je zvižgalo, razbilo pa jim je tudi šipa. Potem je množica ustavila deset vozov električne cestne železnice. pobila je tudi tam šipa, pogasnila luči in prisilila vozove, da so se vrnili v remize. Pri administraciji «Piccola» je razbila veliko okno, v raznih kavarnah in drugih lokalih je nastala prava godba od zvenketa pobitega stekla. Nekateri so metali z oken in s streh razne predmete na demonstrante, vsled čegar so bili nekateri naši sodrugi ranjeni. Iz stanovanja veteranskega žnpana Sandrinellija so jih polivali z vodo. Vsled takih provokacij je bila razburjenost še povečana.

Ob 10. zvečer se je delavstvo vrnilo pred «Delavskim domom». Naznanilo se mu je, da sta odbora na skupni seji sklenila, počakati še do drugega dne in potem, kakor nanese do tedaj situacija, napovedati boj ali pa mir. Kri je bila vroča in delavstvo je šlo zopet demonstrirat. Tekom teh demonstracij se je raznesel glas, da je bil aretiran sodrug P i t t o n i, ko je hotel braniti nekega mladega sodruga. Kljub ugovoru Pittonija so šli delavci trumoma za njim pred redarstveni urad; več sto se jih je spravilo na stopnice pred cerkvijo sv. Antona novega in so prepevali marseljezo in druge revolucionarne pesmi. Pittoni je kmalu zapustil redarstveno postajo, demonstracije pa so se nadaljevale še do polnoči in bilo je tudi več konfliktov z redarji.

Česar pa tržaški sodrugi ne pomnijo, to je bila demonstracija v četrtek zvečer. Delavstvo se je zbralo pred «Delavskim domom» v takem številu, da je bil poln ne le ogromni trg pred bolnišnico, temveč tudi vse ulice, ki so spojene z njim. Bilo je gotovo nad 10 tisoč samih delavcev in prizor je bil tak, da ga ne pozabi, kdor ga je videl. Množica je za gotovo pričakovala, da se proklamira splošno stavko. Vojaštvo je bilo konsignirano. Ako bi bila politična odbora napovedala boj, je nemogoče uginiti, kaj bi se bilo izleglo, kajti ogorčenost ljudstva je bila nepopisna in ko so govorniki priporočali mir, ni hotela množica izprva niti slišati o tem. Stvar se je obrnila šele, ko je sodrug Pittoni prečital brzogov sodruga drja. A d l e r j a, ki je naznanil, da je srčno zahvalil tržaškemu delavstvu za njegov energični in uspešni nastop. Tedaj so zadoneli gromoviti «živio» in «evviva»-klici, množice pa so se začele pomikati v dveh kolonah po ulicah. Bilo je naravnost pretresljivo, videti to ogromno množico, ki koraka domu izza skrajno viharjih demonstracij mirno, brez klica, zavedajoča se svoje moči in svojih pravicah po ulicah, kjer se je nabralo še enkrat toliko radovednežev, ki se niso mogli dosti načuditi vzornemu nastopu delavstva. Sprevod je vzhodil Korzo, Veliki trg, Riva grumula, Novo ulico in se je vrnil zopet pred «Delavski dom», kjer je stalo ljudstvo v kar nevarni stiški. Sodrugi Chiussi se je z ginjenimi besedami zahvaljeval. Gromovito ploskanje je sledilo njegovim besedam in se je ponovilo, ko je izpregovoril na splošno zahtevo še sodrug Pittoni. Ko je koncem svojega govora zaklical: «Živela internacionala», se je razlegal ta tisočeri klic kakor grom dalje in dalje. Prišel ni le iz grl, temveč iz srca; saj so tržaški delavci ravno te dni pokazali, da je zanje veliko močnejša vez solidarnost delavskega razreda, kakor šovinizem, s katerim jih vabi buržoazija in kapitalizem.

Tukajšnjim italijanskim listom je vzel nastop socialne demokracije sapa. «Piccolo» je imel za impozantno manifestacijo celih 5 vrsti prostora, «Indipendente» je molčal kakor nem in kuha jezo, ker so mu demonstrantje pobili v sredo tudi nekoliko šip. O drugih listih sploh ni vredno govoriti.

Umetnost in književnost.

Cenjene čitatelje opozarjamo na današnji oglas knjigarne L. Schwentner v Ljubljani.

Ivan Cankar: **Nina**. Cena broširane knjige 2 K (po pošti 2 K 10 v.), eleg. vezana 2 K 50 vin. (po pošti 3 K 70 vin.). V zalogi L. Schwentnerja v Ljubljani. Cankar si je priboril kljub strastnemu nasprotovanju zdaj s te, zdaj z one strani, vendar tako ugledno in utrjeno mesto v slovenski literaturi, da je vsaka njegova nova knjiga umetniški dogodek. Tudi «Nina», originalen spis čisto Cankarskega duha, je tako zanimiva, da se kaj izpregovorimo o knjigi.

Janeza Trdine **zbrani spisi**. Izšla je v Schwentnerjevi zalogi tretja knjiga zbranih spisov plodovitega, še vedno premalo vpoštevanega pisatelja, ki je tudi moral najprej umreti, da je vsaj deloma dosegel zaslužen priznanje. Knjiga obsega drugi del baik in povesti o Gorjancih, in sicer: Sveti Feliks. — Sveti Feliks II. — Puščavnik Feliks. — Gorska deklica. — Barabaš. — Zagovorniki. — Peter in Pavel. Cena broširane knjige 2 K, elegantno vezane 3 K 20 vin., po pošti 20 vinarjev več.

Založništvo L. Schwentner v Ljubljani priporoča nastopne knjige:

- Cankar Ivan, *Vinjeta*. Broš. K 3·60. eleg. vez. K 4·60.
- Cankar Ivan, *Jakob Ruda*. Drama. Broš. K 1·20.
- Cankar Ivan, *Za narodov blagor*. Komedija. Broš. 2 K, eleg. vez. 3 K.
- Cankar Ivan, *Knjiga za lahkomišelné ljudi*. Broš. K 2·50, eleg. v. K 3·50.
- Cankar Ivan, *Kralj na Betajnovi*. Drama. Broš. K 2·—.
- Cankar Ivan, *Erotika*. Broš. K 2·—, eleg. vez. K 3·20.
- Cankar Ivan, *Hiša Marije Pomočnice*. Broš. K 2·—, eleg. vez. K 3·50.
- Cankar Ivan, *Gospa Judit*. Broš. K 2·—, eleg. vez. K 3·20.
- Cankar Ivan, *Nina*. Br. 2 K, eleg. v. K 3·50.

„**Rdeči Prapor**“ izvod po 10 v. se dobiva v Ljubljani v tobakarnah: Blaž, Dunejska cesta; Franzot, drž. kolodvor, Spod. Šiška; Kušer, Sv. Petra cesta; Pichler, Kongresni trg št. 8; Svatek, Glavni trg; Šešark, Selenburgove ulice; Velkavrh, Sv. Jakoba trg; Kleinstein, Jurčičev trg. — **Jesenice**: Mesar Jakob štev. 101. — **Trst**: Lavrenčič, Piazza Caserma. — **Gorica**: Krebelj Peter, Kapucinske ulice štev. 1. — **Reka**: Ricardo Cameira, Corso 16.

Strokovna zveza tobačnih delavk in delavcev avstrijskih Podružnica Ljubljana

priredi

v nedeljo, dne 29. julija t. l., ob 4. uri pop.

v gostilni g. Plankarja «pod gozdom» na Dolenjski cesti letošnjo vrtno veselico pod naslovom

veliki ljudski prater

Sodeluje popolna društvena godba ljubljanska.

Srečolov, šaljiva pošta, šaljiv bazar, kolotoč (ringelspiel) za otroke, gugalnice, ruska igra, Gašperčkov gledišče in mnogo druge zabave.

Na posebno prirejenem prostornem plesišču ob robu gozda

velik ples z lastno godbo.

Vstopnina 20 vin. za osebo, otroci do 12. leta vstopnine prosti.

Na veselisču je nositi vstopnice vidno!

Ker je organizacija še mlada in ker je dohodek veselice namenjen izobraževalnim namenom, vabi vse sodruge, delavce in prijatelje delavskega stanu k obilni vdeležbi

veselični odbor.

Svarilo!

Prosimo spoštovana gospodinjā, ne zahtevajte pri trgovcu kar na kratko Zavitek ali Zaboječek „Cikorije“, temveč določeno Znamko:

Francck

da imate zagotovilo za vedno jednako in najboljšo kakovost. — Pazite pri tem na te varstvene znamke in podpis, kajti našo zamotanje se v enakih barvah, papirju in z podobnim natisom ponareja.

Henrik Franck sinovi

J. P. S. L.

Hotel

BALKAN

Trst

Kavarna in restavracija.

Nova zgradba — 70 elegantnih sob. — Lift. — Električna razsvetljava. — Kopelji. — Cene zmerne.

10-7

Počkaj & Kögl.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosarie 2 — Trst

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter-Zeitung» in «Lavoratore».